

Till:
Regionutvecklingsnämnden
i Västra Götalandsregionen

Yttrande över Utredning för långsiktig hållbar naturbruksorganisation

(ett tjänsteförslag från Koncernstab regional utveckling och Naturbrukskansliet)

Djurbranschens Yrkesnämnd (DYN) representerar arbetslivet och är ett nätverk för att på nationell nivå bevaka och driva gemensamma frågor, samt främja utbildning och rekrytering inom djurbranschen, utöver lantbrukets produktionsdjur och häst. DYN:s verksamhetsområden sysselsätter cirka 15 000 yrkesverksamma i Sverige, inom 5000 företag, med omsättning ca 10 miljarder SEK. DYN företräder medlemsorganisationer inom djurhälsovård, försäkringsbolag, fackliga organisationer, läkemedelsindustri, zoofackhandel, djurparker, 4H, avel och uppfödare, utbildningsorganisationer, djurskydd och djurhem, se djuryn.se. DYN:s ordförande är ledamot i Skolverkets nationella programråd för Naturbruksprogrammet (NB).

DYN anser sammanfattningsvis att

- tjänstemännens utredning är undermålig, partisk och slarvigt genomförd,
- DYN:s framförda synpunkter vid dialogmötet 2015-06-10 ej har beaktats, t.ex. vad gäller branschens behov av (NB-elever med yrkesutgång) djurvårdare på utökad nivå (D9-behörighet) inom djurens hälso- och sjukvård, samt djurtekniker enligt lagkrav för arbete med forskningsdjur, t.ex. vid AstraZeneca och Sahlgrenska,
- VGR hanterar sina värdefulla NB-skolor, elever och föräldrar med vårdslöshet, vilket lett till ett allt lägre sökandetryck och därmed ett dåligt resursutnyttjande,
- VGR:s tjänstemannaförslag skapar könssegregerade skolor. All erfarenhet och kunskap visar att en blandning mellan könen främjar en bra skolmiljö, inte minst ur värdegrundssynpunkt,
- **en extern, oberoende och kunnig utredning snarast bör tillsättas, innan några drastiska beslut fattas.** Se synpunkter nedan.

Bakgrund

Västra Götalandsregionen (VGR) är sedan lång tid huvudman för värdefulla NB-skolor med fysiska resurser, hög personalkompetens, nöjda elever och omfattande branschkontakter i en av Sveriges viktigaste naturbruksregioner. Dessa skolor är viktiga resurser, såväl för hållbar (landsbygds- och stads)-utveckling, som för utbildning av ungdomar och vuxna, i närhet till stora arbetsmarknader i och utanför regionen.

NB-skolor över hela landet drabbades i samband med gymnasiereformen 2011, där utbildningsministern önskade tydliga yrkes- respektive högskoleprogram, av lägre sökandetryck, samtidigt som elevkullarna av 16-åringar minskade. Många NB-skolor i Sverige upplever nu en ökning i antal elever, medan VGR tyvärr utmärker sig med en fortsatt nedgång.

VGR har under de senaste åren gjort flera omorganisationer vid sina skolor, vilka knappt hunnit sätta sig, innan nästa förändring aviserats för skolpersonal och elever. Skolorna har tappat ytterligare potentiella elever, vilka troligen hellre väljer andra utbildningsanordnare med stabil huvudman. VGR beslutade med kort varsel i maj 2015, på ofullständigt beslutsunderlag, att avstå från nytt elevintag på två av sina skolor till hösten 2015, Strömma och Dingle, vilket DYN observerade med förvåning. Detta är skolor med kompetenta lärare, goda fysiska resurser, branschkontakter samt närhet till storstad. Vilken långsiktig konsekvensanalys för branscher, skolor, samhälle och elever hade förvaltning och politiker gjort? DYN ser stor potential i dessa skolor, vilka har ett bra läge geografiskt, goda fysiska resurser samt kunnig personal.

Dialogmötet Djur 2015-06-10

Djurbranschens Yrkesnämnd inbjöds, med mycket kort varsel, till dialogmöte med VGR:s NB-kansli på tema Djur den 10 juni inför en kommande utredning. Sedan hörde vi inget, men har via andra kanaler sedan någon tid tagit del av ovan rubricerad utredning.

DYN framförde vid dialogmötet bl.a. att

- djurbranschens tjänstesektor växer stadigt, det finns många entreprenöriella fd. NB-elever som arbetar professionellt som hundinstruktör, på hunddagis, som guide, etc.
- djursjukvårdens behov av kompetent personal ökar, där bl.a. elever från NB inriktning djur, djurvårdare på utökad nivå med D9-behörighet, är efterfrågad som anställningsbar personal vid djursjukhus och kliniker. VGR har hittills ej satsat här,
- bransch forskningsdjur har akuta och långsiktiga behov av djurtekniker, där lagkrav styr verksamheten. NB-elever med yrkesutgång djurvårdare på utökad nivå har möjlighet att göra ytterligare fördjupning för att omedelbart bli anställningsbara. DYN lyfte detta, vilket ifrågasattes av kansliet. Det finns intresse bland VGR-skolornas personal, och dessutom närhet till god arbetsmarknad i Göteborgsområdet,
- många NB-djur-elever har ambitionen att läsa vidare till veterinär, agronom och jätmästare, dvs. SLUs längre utbildningar. Dessa elever bidrar till statushöjning, och ofta till stärkt värdegrundsarbete vid skolorna. För att rekrytera denna elevkategori är möjligheten till naturvetenskaplig behörighet inom NB helt avgörande, annars väljer de andra skolor. Dessa elever ses som mycket värdefulla på många NB-skolor över Sverige, och uppskattas stort av såväl branscher som SLU,
- inriktning djur – djurvård, liksom häst, är viktiga rekryteringsvägar även för byte till inriktning lantbruk, vid NB-skolor med djur-, häst- och lantbruksutbildning. Inriktning Djurvård är härmed en viktig väg in i lantbruksbranschen, inte minst för djurintresserade ungdomar ”från icke-lantbrukarhem på landsbygden och från stan”, vilka annars saknar kontakt med lantbrukets husdjur,
- DYN ser som mycket värdefullt att så många ungdomar som möjligt väljer NB som sitt gymnasieprogram. Sverige behöver allt fler av dem! Kunskapen om djurhållning och livsmedelsproduktion minskar i samhället i och med Sveriges kraftiga urbanisering. Här spelar tillgången till breda NB-utbildningar en viktig roll som ingång till branscherna och för arbete med en hållbar utveckling. Det är viktigt att lyfta fram möjligheten till såväl grundläggande som särskild behörighet inom NB, samt att avståndet till skolan inte är för långt, för då väljer man andra skolor. Branscher efterfrågar oftast spetskompetens hos ungdomarna, men ungdomarna själva vill ha breda utbildningar som ”inte stänger några dörrar inför framtiden”,
- det finns behov av långsiktighet i utbildningsplanering och -organisation, såväl för skolor, elever, föräldrar som branscher.

Brister i befintlig tjänstemannautredning

DYN ser tjänstemännens utredning som en ”snabbt fixad intern brandkårsutryckning”, och undrar vilken agenda som VGR egentligen har? Det går snabbt att rasera uppbyggda strukturer, men det tar tid och kostar resurser att bygga upp verksamheter, och förtroenden, igen.

Utredningen har gjorts helt internt inom VGR:s NB-förvaltning och visar stora brister i omvärldsanalys, konsekvensbeskrivningar och har undermåliga förslag. Utredningen fokuserar på kortsiktiga kostnadsbilder, men saknar analys av hur drastiska beslut kan leda till förlorade intäkter på kort och lång sikt. Utredningen nämner behov av hållbar landsbygdsutveckling och betydelsen av samspel stad - land, men saknar närmare beskrivning om vad detta skulle kunna vara. Här kan djur-, liksom trädgårdsutbildningar spela stor roll. I utredningen nämns knappt potentialen med växande tjänstesektorer vad gäller djur, natur och upplevelser. Man är hittills mest fokuserad på den traditionella varuproduktionen av naturbrukets råvaror, och missar då viktiga och växande segment.

Många av DYN:s synpunkter som framfördes i juni 2015 saknas i denna utredning, vilket vi ser som en stor brist, se föregående avsnitt med beskrivning av dialogmötet.

Utredningen använder begreppet ”sällskapsdjur”, vilket ger fel signaler. Istället bör begreppet ”djurvård” användas för att synliggöra professionalismen hos NB-elever Djur.

DYN:s medlem Svenska Djurparksföreningen har via Borås Zoo och Nordens Ark, med närhet och samverkan med bl.a. Strömma och Dingle, lämnat yttrande där man ifrågasätter förvaltningens förslag om en enda stor ”djurskola”, och då långt ifrån dessa aktörer, som är värdefulla kunskapsförmedlare, APL-platser, och potentiella arbetsgivare.

Branschorganisationen Svensk Djursjukvård har kontaktat NB-kansliet angående den felaktiga beskrivningen i utredningen s. 117 av denna viktiga branschs kompetens- och utbildningsbehov.

Inom bransch forskningsdjur har försöksdjursverksamheten utvecklats explosionsartat sedan början av 1990-talet, då en stor del av dagens DNA-teknik inte existerade, eller inte var kostnadseffektiv. Levande försöksdjur, främst mus och råttor, är oumbärliga för *in vivo* (”i livet”) forskning, som är en grundpelare för framstegen inom medicin idag. Det pågår en enorm europeisk satsning kring kompetens för alla i kontakt med försöksdjur. Det finns en stark koppling mellan djur i forskning, kvalitet på medicinska forskningsresultat och våra läkemedel på marknaden, och här spelar svensk forskning en stor roll. T.ex. Göteborgs universitets försöksdjursanläggning växer kontinuerligt, och hyser ca 22 000 möss och 1700 råttor. I Sverige finns ytterligare åtta större anläggningar för försöksdjur. Här arbetar nära 240 djurtekniker, med varierande kunskaper inom området. Utöver dessa behöver branschen årligen minst ett 60-tal personer, som visstids- och nyanställningar. Flera av VGRs skolor känner till detta, men NB-kansliet har ifrågasatt denna bransch, bl.a. vid dialogmötet, vilket DYN förundras över.

DYN ser med bestörtning på förslaget att göra en i det närmaste ren ”pojkskola” i Svenljunga, där VGR redan tyvärr har tagit bort NB Häst och nu endast satsar på NB Skog. Detta känns inte bra ur många aspekter, inte minst ur värdegrundssynpunkt, där man har haft problem redan tidigare. En könsmissigt mixad skola är att föredra i alla lägen.

Svenljunga ligger dessutom, som enda skogsskola i VGR, tämligen ocentralt i länet, och med närhet till flera andra väletablerade skogsskolor i andra län.

Vid många NB-skolor med regional huvudman över landet finns goda resultat med såväl gymnasieelever, gymnasiesärelever, vuxenelever, uppdragsutbildningar och diverse projekt på tema hållbar utveckling. DYN ser som en fördel att även vuxenelever finns på NB-skolorna, vilket då även bidrar till sporre och hög kompetens hos lärarna. DYN ser som nackdel om VGR lyfter över vuxenutbildningarna till en fysiskt separat del. Låt ungdomar och vuxna elever fortsätta att mötas och lära av varann på VGR:s NB-skolor!

Utredningen framhåller på sid. 39 att marknadsföringen har utvecklats starkt de senaste åren. Hur menar man då, när man tappar elever i jämförelse med övriga NB-Sverige? VGR-skolorna har tidigare nått goda resultat sin regionala marknadsföring, såväl enskilt som tillsammans. Denna möjlighet har under de senaste åren kraftigt kringkurits från centralt håll. Det är viktigt med såväl lokal som regional marknadsföring, och att utöver utbildningarnas innehåll, lyfta varje skolas unikum. Detta är varje skola själv bäst på.

VGR har stor potential att utveckla sina skolor, i dialog med såväl traditionella som nyare branscher, och i dialog med morgondagens aktörer, dvs. dagens NB-elever. Etablerade branscher av idag har kanske inte alla svar vad som är bäst för dagens 16-åringar under kommande 50 år av arbetsmarknad. Lyssna på ungdomarna, de har värdefulla tankar att komma med! Utredningen har lyfts fram elever som först var intresserade, men som sedan inte valde NB. Ett förslag är istället att lyssna på tankar hos driftiga NB-elever med olika utbildningsprofil med olika planer för framtiden. Lyssna på dagens NB-elever, de formar den framtida arbetsmarknaden inom naturbruk. Lyft inte fram dem som har valt bort NB!

VGR har under senare år kraftigt utarmat sina skolors interna handlingsutrymme, samtidigt som man kraftigt har utökat NB-kansliets "overhead" personal. DYN saknar i utredningen att NB-kansliets roll och kostnad analyseras, vilket bör ske av oberoende part.

Behov av en extern utredning innan beslut fattas

DYN hyser förhoppning till att VGR:s politiker ser behov av att tillsätta en extern, oberoende och kunnig utredning innan fler drastiska beslut fattas.

DYN ser behov av en heltäckande SWOT-analys för att undersöka olika utvecklingsvägar för utveckling av hållbara och innovativa NB-utbildningar i VGR på gymnasie- och eftergymnasial nivå, såväl för produktion av varor som av tjänster. Mycket stora ekonomiska och personella resurser står på spel vid skolorna, och för branschernas, och hela samhällets, utveckling i VGR. Det är viktigt att inte enbart fokusera på kortsiktiga kostnader, utan att även konkretisera framtida möjligheter. DYN ser fortsatt stor potential för NB-utbildningarnas utveckling inom VGR. Vi hoppas att politikerna också ser detta.

För Djurbranschens Yrkesnämnd,

Ulf Uddman, ordförande
VD Svenska Kennelklubben
tel. 08 - 795 3010, ulf.uddman@skk.se

Maria Elinder, sekreterare
agronom, projektledare
tel. 070 - 56 87 318, maria.elinder@bahnhof.se